

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum

0106 OSLO

Dato: 10.03.2017

Vår ref: 17/01876-4

Deres ref:

Hørings svar fra Borg bispedømmeråd: Ordning for utpeking av biskoper

Det vises til høringsnotat fra Kirkerådet, datert 16. desember 2016.

Borg bispedømmeråd vedtok i sitt møte 27. februar 2017 (sak 10/17) følgende hørings svar:

Borg bispedømmeråd understreker at det ved utpeking av biskoper er viktig å ivareta biskopenes selvstendige rolle etter bortfallet av Kongens kirkestyre, og at ordningen må inkludere en avstemningsprosess.

Til punkt 2.2: Ordning med en ren valgordning for biskoper

Høringsnotatet skisserer en valgordning for utpeking av biskop i tråd med Kirkemøtekomiteens anbefaling fra Kirkemøtet i 2007 (sak KM 09/07). Borg bispedømmeråd vil påpeke at det er en svakhet i høringen at synodalvalg-modellen, som er vanlig i en rekke lutherske kirker, ikke er nærmere utredet.

Fordelene ved en ren valgordning er at den bringer bispevalget nærmere dem det primært angår, det vil si medlemmene, menighetene og de vigslede medarbeidere i bispedømmet. Videre vil en valgordning trolig skape større engasjement og debatt rundt bispevalget både lokalt, regionalt og nasjonalt. En annen fordel med en slik ordning er at saken blir endelig avgjort ved minst 50% oppslutning om bispekandidaten som blir valgt, noe som vil gi stor legitimitet til vedkommendes bispetjeneste. En valgordning vil også i større grad sikre biskopenes relative selvstendighet i kirkeordningen.

Ulempene ved en ren valgordning er imidlertid betydelige, ikke minst når det gjelder helhetskirkelige hensyn. Det vil være vanskelig å forutsi hvordan hensyn til kompetanse, bispekollegiets samlede sammensetning, kjønn, teologisk profil og kirkepolitisk ståsted vil bli vektlagt av de stemmeberettigede i nominasjons- og valgprosessen. Det kan også være en utfordring at man i Den norske kirke ikke har tradisjoner for valgkamp knyttet til utpeking av biskoper og at det i dagens mediasamfunn kan bli betydelige skjevheter og kreve betydelige ressurser – både økonomiske og tidsmessige – for å gjennomføre en valgkamp.

Borg bispedømmeråd går imot at biskoper utpekes gjennom en ren valgordning.

Til punkt 2.3a: Ordning med tilsetning i et særskilt tilsettingsorgan

Høringsnotatet skisserer en ordning i tråd med anbefalingen i utredningen til Kirke/statutvalget (*Samme kirke – ny ordning*), der man foreslår å opprette et særskilt tilsettingsorgan som tilsetter biskoper etter en rådgivende avstemning. Det foreslås at tilsettingsorganet består dels av representanter oppnevnt av Kirkemøtet og dels av representanter oppnevnt av bispedømmerådet i det aktuelle bispedømmet.

Fordelene ved tilsetning i et særskilt organ vil være at man, i likhet med en valgordning, vil kunne ivareta biskopenes selvstendige rolle i kirkeordningen. Videre vil en slik ordning bidra til en utjevning av maktkonsentrasjonen på nasjonalt nivå ved at tilsettingsmyndigheten ikke ligger til Kirkerådet. I motsetning til en ren valgordning vil man ved tilsetning i et særskilt organ kunne ta helhetskirkelige hensyn og balansere bispekollegiets sammensetning i relasjon til teologisk profil, utdanningsbakgrunn, ulik kompetanse, kjønn, alder, mv. Det er også en fordel at man vil kunne tillegge teologisk kompetanse større betydning.

En annen fordel ved at biskopene utpekes i et annet organ enn Kirkerådet vil være at man gir det aktuelle bispedømmet større medvirkning i den endelig beslutning, ved at medlemmer fra det aktuelle bispedømmet tiltrer organet (jfr. forslag til regler, side 38, § 1 c). Med dette blir det også tydelig at utpeking av biskoper forankres i to demokratisk valgte organer (bispedømmerådet og Kirkemøtet), og ikke i Kirkerådet.

Ulempene ved tilsetning i et særskilt organ vil være at det bidrar til en mer kompleks struktur i kirkeordningen, som blant annet innebærer at det etableres et nytt byråkrati rundt dette organet. Det er også en svakhet at et slikt organ vil ha manglende kontinuitet med tanke på helhetskirkelige hensyn, så lenge at visst antall av dets medlemmer oppnevnes fra bispedømmerådet i det bispedømmet der ny biskop skal utpekes. Et slikt organ er heller ikke vanlig i kirker det er naturlig å sammenligne Den norske kirke med.

Et mindretall (3) i Borg bispedømmeråd går inn for at biskoper utpekes i et særskilt tilsettingsorgan.

Til punkt 2.3b: Ordning med tilsetning i Kirkerådet – videreføring av gjeldende ordning

Høringsnotatet skisserer gjeldende ordning for utpeking av biskoper som til nå har vært benyttet ved fem tilsetninger. Ordningen er en videreutvikling av reglene som gjaldt for utnevning av biskoper av Kongen i kirkelig statsråd.

Fordelene ved at tilsettingen fortsatt skjer i Kirkerådet er at denne ordningen i størst grad vil sikre en helhetlig vurdering og legitimitet, da Kirkerådet er et bredt sammensatt organ med helhetlig ansvar. I utpeking av biskoper kan man i stor grad ta helhetskirkelige hensyn og innarbeide bispeutnevnelser i en helhetlig styringsstrategi for kirken. Det er også en fordel at det ikke opprettes nok et sentralkirkelig organ som bidrar til en mer uoversiktlig struktur i kirkeordningen. Ordningen innebærer også at biskopenes tilsetning er forankret i et organ for det kirkelige demokrati.

Ulempene ved at tilsetting fortsatt skjer i Kirkerådet er at det kan bidra til en uheldig maktkonsentrasjon. Videre er det en ulempe at man risikerer at bispetjenestens ikke sikres tilstrekkelig uavhengighet i kirkeordningen, og at bispetilsetninger på en uheldig måte kan bli trukket inn i kirkepolitiske uenigheter i Kirkemøtet/Kirkerådet.

Et flertall (6) i Borg bispedømmeråd går inn for at dagens ordning videreføres og at biskoper utpekes i Kirkerådet.

Borg ungdomsråd går inn for at dagens ordning videreføres og at biskoper utpekes i Kirkerådet.

Ungdomsrådet mener det i størst grad vil sikre biskopenes legitimitet og vil også understreke at det tilstrebes åpenhet rundt tilsettingsprosessen for å motvirke uheldige maktkonsentrasjoner i prosessen

Til punkt 3.1: Nominasjon av biskop

Borg bispedømmeråd støtter at dagens ordning for nominasjon av biskoper videreføres.

Det er etter vår oppfatning en styrke at nominasjonen er forankret i et demokratisk valgt organ på bispedømmenivå. Dette vil i nominasjonsprosessen sikre en nødvendig nærhet til det regional/lokal nivå. Kirkerådets innflytelse i prosessen vil være ivaretatt ved at Kirkerådet er tilsettingsorgan (jfr. drøftingen ovenfor).

Til punkt 3.2: Avstemningsprosedyre i nominasjonsorganet

Borg bispedømmeråd mener at prøvevotering før endelig avstemning i nominasjonsorganet bør regelfestet (jf. også del 6: Forslag til regler).

En regelfesting av prøvevotering vil sikre at det ikke oppstår en utilsiktet situasjon der en eller flere åpenbare kandidater ikke nomineres, på bakgrunn av at bispedømmerådets medlemmer regner med at andre kommer til å stemme på en forhåndsfavoritt som har vært fremhevet under rådslagningen.

Til punkt 3.3: Supplerende nominasjon eller rett til å avgi stemme på ikke-nominerte kandidater

Borg bispedømmeråd støtter at ordningen med supplerende nominasjon videreføres.

Dette vil sikre et demokratisk korrektiv i tilfeller der bispedømmerådet har utelatt klare kandidater eller ikke bidratt til tilstrekkelig teologisk/kirkepolitisk bredde i nominasjonen. Gjennom supplerende nominasjon bør det også være anledning til å nominere en tjenestegjørende biskop.

Et flertall (7) i Borg bispedømmeråd støtter at ordningen med rett til å avgi stemme på ikke-nominerte kandidater gjeninnføres.

Dette vil sikre et sterkere demokratisk supplement i tillegg til den relativt omfattende prosessen med supplerende nominasjon.

Til punkt 3.5: Biskopens rolle i nominasjonen

Borg bispedømmeråd mener at biskopens rolle i utpeking av ny biskop videreføres som i dag.

Det må utredes nærmere hvordan bispeembetet skal representeres i bispedømmerådet/nominasjonsorganet i tilfeller der biskopen allerede har fratrudd, og der domprosten er aktuell som bispekandidat. Oppnevningen av settebiskop kan i slike tilfeller for eksempel skje fra tilsettingsorganet eller Bispemøtet.

Til punkt 3.6: Stemmeberettigede ved rådgivende avstemning eller valg

Borg bispedømmeråd mener at det kirkelige ungdomsdemokrati må regelfestes som stemmeberettigede.

Ungdommens Kirkemøte har i flere vedtak argumentert for en tydeligere regelfesting og forankring av det kirkelige ungdomsdemokrati i en ny kirkeordning (sak UKM 07/09, 06/10 og 07/12). Dette er også lagt til grunn i *Veivalgsaken*. Det er derfor naturlig at

ungdomsrådene i bispedømmene blir regelfestet som elektorat ved en rådgivende avstemning ved utpeking av ny biskop.

Borg bispedømmeråd mener at menighetsrådsstemmene bør vektas etter soknets medlemstall.

Kirkerådet anbefalte Kirkemøtet i 2007 at «de enkelte menighetsrådsmedlemmer stemmer hver for seg», men at «medlemmer av samme menighetsråd teller til sammen som 1/1 stemme» (KM 09/07). Kirkerådet anbefalte i 2007 også at menighetsrådsstemmene skulle vektas etter soknets medlemstall etter en fordelingsnøkkel (høringsnotatet, side 20, fotnote 22). Borg bispedømmeråd mener at stemmevekting ut fra soknets medlemstall bør legges til grunn for opptelling av menighetsrådsstemmene. I et demokratisk perspektiv er det urimelig at et lite sokn har like stor innflytelse i den rådgivende avstemningen som et stort sokn.

Til punkt 3.10: Spørsmål om åremål

Et flertall (7) i Borg bispedømmeråd støtter ikke innføring av åremål for biskoper/preses.

I tillegg til den juridiske vurderingen i høringsnotatet som konkluderer med at det ikke er rettslig adgang til å tilsette biskoper på åremål, vil flertallet i Borg bispedømmeråd understreke at det ikke er noen tradisjon å operere med åremål for vigslede tjenester verken i Den norske kirke eller andre kirker det er naturlig å sammenligne oss med. I vår kirkeordning der bispedømmerådet og Kirkemøtet har en funksjonstid på fire år, vil biskopene/preses dessuten ha en viktig kontinuitetsbærende funksjon både i bispedømmerådene, Kirkemøtet og Kirkerådet.

Videre er flertallet kritisk til hvordan en åremålsordning med eventuell mulighet for fornyelse på en utilbørlig måte vil rokke ved bispetjenestens uavhengighet, når dette med stor sannsynlighet vil medføre at tjenestegjørende biskoper utøver sin tjeneste i «valgmodus».

Et mindretall (2) i Borg bispedømmeråd støtter innføring av åremål for biskoper/preses.

Det er viktig at det innføres en ordning med åremål for å sikre en tilstrekkelig sirkulasjon i bispekollegiet. Åremål vil også kunne bidra til at flere yngre kandidater stiller seg til disposisjon for en krevende tjeneste i kirken. Det er imidlertid viktig at det ikke gis mulighet til fornyelse av åremålet, da man kan risikere at dette rokker ved tjenestens uavhengighet. Mindretallet foreslår ett åremål på 10-12 år, og at det utredes nærmere hvordan man kan sikre en rettsstilling der avtrådte biskoper/preses får brukt sin erfaring og kompetanse.

Til punkt 4: Nominasjon og utpeking av preses

Et flertall i Borg bispedømmeråd (6) går inn for at nominasjon av preses ikke begrenses til tjenestegjørende biskoper.

Selv om det ofte vil være en av de tjenestegjørende biskoper som vil være aktuell for tjenesten som preses, er det viktig at man prinsipielt sett ikke begrenser muligheten til også å kunne nominere andre egnede kandidater.

Et mindretall i Borg bispedømmeråd (3) støtter nåværende ordning med at nominasjon av preses må skje blant de tjenestegjørende biskoper.

Det er viktig at preses har erfaring fra tjenesten som biskop. De tjenestegjørende biskoper har i tillegg allerede vært gjenstand for en omfattende utnevnings- og tilsettingsprosedyre som er bredt forankret.

Et flertall (6) i Borg bispedømmeråd støtter at tittelen ledende biskop/preses videreføres

Tittelen erkebiskop har siden reformasjonen ble innført ikke hatt noen tradisjon i Den norske kirke. Det vil i en folkekirke også kunne oppleves som problematisk at man innfører en tittel med tradisjonelt hierarkiske konnotasjoner. Nåværende titulering kommuniserer dessuten godt hva som er ledende biskops/preses' myndighet og ansvar.

Et mindretall (3) i Borg bispedømmeråd mener at preses/ledende biskop bør tituleres erkebiskop.

Det må også reises spørsmål ved om ikke tiden er kommet for at Den norske kirkes ledende biskop bærer tittelen erkebiskop, slik tilfellet er i våre lutherske nabokirker i Sverige og Finland. Preses kommuniserer dårlig økumenisk, og det er svært få kirker som bruker denne tittelen. Heller ikke ledende biskop er en tradisjonsrik kirkelig tittel.

Det er en myte at erkebiskopene i lutherske, anglikanske og katolske kirker utøver jurisdiksjon over de andre biskopene og deres bispedømmer. Erkebiskopene har i disse kirkene ikke instruksjonsmyndighet over de andre biskopene, men er «primus inter pares» («første blant likemenn»), slik Den norske kirke tenker om sin preses.

Tittelen erkebiskop vil være dekkende for hva som er nåværende preses' faktiske gjøremål, og hva kirken ønsker skal være dette embetets autoritet og posisjon i kirke og offentlighet. Tittelen er økumenisk og internasjonalt forståelig, samtidig som den i vår kirke vil knytte an til en 400 år gammel tradisjon.

Valg av tittelen erkebiskop vil signalisere at det å være en reformatorisk, evangelisk-luthersk kirke, ikke innebærer brudd i forhold til den ene, hellige, universelle kirke, men en tilslutning til det genuint apostoliske vitnesbyrd i den universelle kirke, slik dette er blitt overlevert fra kristningstiden og fram til i dag i Den norske kirke.

Med vennlig hilsen

Per Johan Bjerkeli e.f.
stiftsdirektør

Endre Fyllingsnes
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kirkerådet

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO